

NOTE DE LECTURĂ

DUPĂ ȘABLOANE ÎNVECHITE

Citind cartea *Bucovina de Nord și ținutul Hotin în al Doilea Război Mondial* (Cernăuți, 2005), semnată de cercetătorul bucovinean I. P. Fostii, șeful secției regionale a *Cărții Memoriei Ucrainei*, se creează impresia că până astăzi nu s-a produs încă modificarea valorii semantice a multor pagini controversate din istoria ucraineană, în special a celor privitoare la mișcarea naționalistă din anii 1930–1940. Mai mult chiar, nu au dispărut nici acele șabloane și stereotipuri ideologice, după care Ivan Fostii scria încă în anii 1970–1980 renumitele sale lucrări despre „glorioșii” comsomoliști și comuniști ai ținutului și pregătea pentru eter nenumărate emisiuni de radio în ciclul „Naționaliștii burghezi ucraineni – aprigi dușmani ai poporului trucidat”, „Comuniștii”, „Din istoria ținutului natal” ș. a.¹ Cât n-ar fi de paradoxal, pentru I. Fostii, naționalismul este folosit și în continuare drept prilej de condamnare a oricărui fel de manifestare a conștiinței naționale, a orientării ideologice sau politice care contraveneau ideologiei sovietice de stat sau stimulau diverse aspirații separatiste.

E un fapt incontestabil că, în perioada sovietică, asemenea interpretări pseudoștiințifice au condus știința ucraineană către o criză adâncă. Aceasta, la rândul ei, a lăsat în conștiința ucraineanului o imagine denaturată privitoare la lupta de eliberare națională, imagine care și astăzi constituie un obstacol, atât la nivel oficial cât și la cel al omului simplu, în aprecierea obiectivă a unora dintre paginile istoriei ucrainene, îndeosebi a celor din anii 1930–1940.

În continuare, ne vom apleca asupra unor momente controversate, incluse în lucrarea cercetătorului Ivan Fostii. În *Introducere* autorul monografiei prezintă caracterul lucrării sale („pentru prima dată, autorul”, „pentru prima dată, el” /sintagmă, folosită de mai bine de zece ori/, „analizează obiectiv”, „se arată într-un mod detaliat”, „l-au făcut pe autor să se ridice deasupra intereselor înguste de partid sau grup”, „a tins să descrie evenimentele, respectând adevărul istoric”, „cercetătorul arată”, „folosește cifre temeinic argumentate”, „pentru prima dată, autorul privește obiectiv și nepreconceput”). Aserțiunile sunt destul de pretențioase, nu tocmai științifice și ... lipsite de modestie. Parcurgând paginile acestui volum observăm, fără prea mult efort, că autorul nu a ținut seama de obiectivitatea și imparțialitatea pe care o afișase la începutul lucrării.

Deși în *Istoriografia problemei* autorul analizează cu luciditate deficiențele și falsurile cuprinse în studiile din perioada sovietică, își întemeiază investigația preponderent pe aceleași lucrări, blamate inițial. Spre exemplu, în capitolul *Ocuparea regiunii Cernăuți de către armata română în anii 1941–1944 și urmările acesteia*, I. Fostii valorifică informații din cărți mai degrabă de propagandă decât strict științifice, cum sunt, de pildă, *Istoria României. 1918–1970* (Moscova, 1971) sau *Studii de istorie politică a României* (Chișinău, 1985), deși în ultimele două decenii s-au publicat, atât în Rusia, Ucraina, cât și în România, numeroase lucrări dedicate celui de-al Doilea Război

Mondial, care relevă cu totul alte puncte de vedere asupra problematicii investigate. Cât privește valorificarea istoriografiei străine, autorul practic nu apelează la studii tipărite în Europa sau America și îndeosebi – ceea ce este foarte interesant și chiar necesar pentru oglindirea acestei teme – la realizările recente ale istoriografei române.

În analiza sa istoriografică, autorul încearcă să tăgăduiască veridicitatea unor cifre prezentate de unii cercetători privitoare la exterminarea ucrainenilor, la deportările în masă operate de bolșevici. Se creează impresia că I. Fostii vrea să justifice crimele comise de către regimul sovietic împotriva bucovinenilor. Pe de altă parte, cercetătorul exagerează în mod intenționat momentele negative și deseori denaturează realitățile politice din perioada în care Bucovina s-a aflat în cadrul Regatului României. Folosind cu încredere izvoarele sovietice, în care cifrele referitoare la dimensiunea atrocităților nu corespund adevărului istoric, autorul refuză, totodată, să valorifice memoriile, mărturiile, materialele și documentele referitoare la Bucovina, ce au văzut lumina tiparului în Occident sau în Ucraina independentă, motivându-și atitudinea prin așa-zisa lipsă de obiectivitate a surselor respective. Astfel, ignorând tot ce s-a publicat în acest domeniu în Ucraina după 1991 și, cu atât mai mult, în Occident, în diaspora ucraineană, ca de exemplu *Літопис нескореної України* (*Cronica Ucrainei nesupuse*, Lviv, 1993), autorul creditează numai documentele de partid, ale K.G.B.-ului și publicațiile perioadei sovietice (cf. izvoarele nr. 104–110). Deci, informațiile oferite de participanții și martorii oculari ai acelor evenimente, precum și de cercetătorii neangajați ideologic nu trebuie luate în considerație, ci doar materialele N.K.V.D.-ului (Comisariatul poporului pentru afacerile interne) sau cele ale autorilor care astăzi au remușcări pentru cele scrise în anii '60–'80 ai secolului trecut?!

I. Fostii susține că este destul de dificil de oglindit activitatea Organizației Naționaliștilor Ucraineni (O.U.N.) din anii 1940–1941, fiindcă documentele acelor vremuri nu s-au păstrat. Această afirmație nu este corectă, deoarece există documente și materiale dispersate nu numai în instituțiile arhivistice din Ucraina, ci și în străinătate, atât în colecții publice cât și private. Deși unele funcții deținute de autor în epoca sovietică sau în perioada postsovietică, inclusiv și cea de conducere a investigațiilor pentru regiunea Cernăuți a *Cărții Memoriei Ucrainei*, i-au oferit lui I. Fostii un acces practic nelimitat la informații, în primul rând la cele inedite; el a utilizat aceste oportunități pentru a denatura faptele.

Autorul ignoră în mod direct orice documentare asupra statutului, programului, corespondenței organizațiilor naționaliste bucovinene cu centrele din emigrație, cu conducerea O.U.N., cu unii militanți politici etc. Este corect oare să te pronunți cu atâta siguranță cu privire la obiectivitatea informației depozitată de fostele arhive ale N.K.V.D.-ului, care, după spusele autorului, deși „cu unele incoerențe în aspectul factologic, cronologic și nominal, pot fi socotite cele mai veridice și exacte”?² Cercetătorul nu a folosit sursele și materialele oficiale ale O.U.N., ale secției sale bucovinene, iar concluziile le construiește numai pe baza materialului extras din dosarele penale și din procesele verbale ale interogărilor, când soția, supusă unor torturi groaznice, putea să recunoască orice i se cerea: de la cele mai odioase crime „comise” de soțul său până la mărturisiri privind „strânsa” lui colaborare cu N.K.V.D.-ul.

Nu este convingătoare nici valorificarea laborioasă a documentelor din arhiva Direcției Regionale Cernăuți a Serviciului de Securitate al Ucrainei, acces pe care autorul l-a avut, se pare, de pe vremurile puterii sovietice. Aceste izvoare se folosesc pe larg pentru a reflecta activitatea O.U.N.-A.I.U. (Armata de Insurecție a Ucrainei), însă, regretabil, autorul ajunge la aceleași concluzii privind acțiunile acestei organizații militare, la care au ajuns anterior organele N.K.V.D.-M.A.I. (Ministerul Afacerilor Interne) (vezi pp. 113–115, 131, 136, 228–241, 258–260). Acest fapt nu este surprinzător dacă se are în vedere „școala” prin care a trecut I. Fostii. Din anul 1955 și până în anul 1991 a fost unul dintre cei mai activi propagandiști ai ideologiei bolșevice și modului sovietic de viață. După absolvirea, în anul 1964, a Școlii superioare de partid de pe lângă Comitetul Central al Partidului Comunist Ucrainean, propaganda comunistă devine o datorie profesională, în particular, în funcția de ajutor de Secretar al Comitetului regional de partid Cernăuți. Ocupând, mai târziu, postul de redactor-șef al Secției de propagandă și educație comunistă a Comitetului radiodifuziunii și televiziunii cernăuțene, „tovarășul” Fostii a avut o contribuție directă, în prima jumătate a anilor 1970, la formarea conștiinței și la impunerea „cursului” ideologic oficial de defăimare a „dușmanilor poporului”³.

Pentru bucovineni sunt bine cunoscute emisiunile lui de radio și de televiziune, articolele de presă, în care comuniștii erau proslăviți ca „eliberatorii” care au tradus în viață „visurile bucovinenilor de eliberare de sub jugul străinilor și reunirea cu popoarele frățești ale marii Țări Sovietice” (în anul 2005, noțiunea de „reunire” e folosită de autor în același context ca și în anul 1973). Suntem obligați să menționăm că „reunirea” o urmăreau comuniștii Bucovinei și Ucrainei Sovietice, iar toată ucrainitatea conștientă tindea spre o unitate a pământurilor ucrainene, libere de puterea comunistă. Emisiunile radiofonice și schițele televizate semnate de I. Fostii erau pline de sloganuri propagandistice la adresa administrației române interbelice, de tipul „biciul jandarmului”, „ciomagul polițienesc”, „sub opinca românească”, „noaptea neagră a ocupației românești” ș. a. Această atitudine nu numai că a dăunat ogîndirii obiective a perioadei românești din istoria nordului Bucovinei, dar a fost receptată ca o jignire națională, fenomen cu impact negativ și asupra relațiilor de astăzi dintre românii și ucrainenii din Bucovina. Mai mult de atât, la 5 septembrie 1975, realizând o emisiune din ciclul *Naționaliștii burghezi ucrainenii – dușmani înverșunați ai poporului truditor*, I. Fostii scria următoarele: „Buruieni și iarba dracului. Această otravă demult a dispărut de pe cărările pe care umblau bandiții (naționaliști), de la mormintele așa numiților luptători pentru independența Ucrainei, iar în realitate – ucigași sângeroși și călăi ai poporului lor”⁴. Venind vorba, sintagma „Ucraina independentă și unită” era folosită în toate publicațiile sale numai între ghilimele și cu sens peiorativ. Nu i-a trecut cu atenția nici pe „naționaliștii” care au ajuns în emigrație – S.U.A., Canada, Germania – după mișcările de eliberare națională din anii 1917–1921, mișcări catalogate drept reacționare și despre care autorul vorbea că poporul sovietic nu va permite „ca trecutul să se repete”. Oare prin trecut I. Fostii înțelegea statalitatea ucraineană și lupta pentru făurirea acesteia în perioada amintită?

Un exemplu elocvent de interpretare forțată a izvoarelor, când se justifică acțiunile criminale ale armatei roșii și puterii sovietice și, dimpotrivă, se condamnă mișcarea de eliberare națională, sunt evenimentele sângeroase din ziua de 1 aprilie 1941,

când o imensă coloană de refugiați care se îndrepta spre România a fost mitraliată de grănicerii sovietici (vezi pp. 36–37). Punctul de vedere al autorului se întemeiază pe o oarecare adevărură din anul 1991, primită de la Arhiva centrală a grănicerilor K.G.B.-ului, conținutul căreia este prezentat drept unicul izvor veridic, în timp ce memoriile și relatările martorilor oculari sunt catalogate drept fabulații (memorii și acte depozitate în A.S.R.C.A.E.E.C.M.U.⁵, adică chiar în arhiva curentă, fondată de însuși I. Fostii și la care au acces puține persoane). Putem presupune, dată fiind și funcția pe care o deține cercetătorul, că el este la curent cu ceea ce s-a scris în ultimii ani despre acest eveniment tragic și care contrazice din temelii teza autorului. În cazul în care I. Fostii nu are informații despre studii de acest gen, menționăm doar lucrarea, destul de voluminoasă (319 p.), realizată de Vasile Ilica, *Fântâna Albă – o mărturie de sânge* (Oradea, 1999), în care concluziile sunt cu totul diferite de ale cercetătorului cernăuțean. În baza mărturiilor participanților și a unor documente de arhivă, V. Ilica a ajuns la concluzia că marșul din 1 aprilie 1941 a fost o provocare ordinară a N.K.V.D.-ului care, prin rețeaua sa de agenți, a provocat oamenii și i-a îndreptat spre frontieră, pentru ca aici, drept lecție pentru alții, să comită o crimă abominabilă.

Uneori se creează impresia că autorul recurge intenționat la anumite inexactități. Astfel, I. Fostii face trimiteri la dosare inexistente sau indică pagini la întâmplare: trimiterea nr. 106 se referă la fondul 1 al Arhivei de stat a regiunii Cernăuți, inventar 1, dosar 118 (cum este posibil oare ca făcând referire la documentele comitetului regional de partid Cernăuți să faci trimiteri la fondul 1, *Direcția ținutală a Bucovinei /anii 1775–1853/* ?!). Chiar și un cercetător începător știe, că în Ucraina toate documentele fostelor arhive de partid au fost cotate cu litera „P”). Pe de altă parte, autorul oferă mai multe date incorecte. Astfel, în martie 1930, S. Nicorovici a înregistrat la chestura de poliție revista „Samostijnisti”, devenind fondator și redactor responsabil, iar frații Grigorovici – editori. Afirmarea că revista era o „creațiune a organizațiilor O.U.N.-iste” e o banală acuzație preluată din bagajul propagandei comuniste. Și oare câte O.U.N. existau atunci? „Samostijnisti” a fost supravegheată chiar din primele luni ale existenței sale. Din toamna anului 1934, când poliția a descoperit existența Societății academice „Zalizneak”, pe parcursul a doi ani s-a stabilit că în activitatea acesteia sunt implicați aceiași tineri care conduc revista „Samostijnisti”. Închiderea publicației s-a produs în ianuarie (și nu în martie) 1937, în primul rând nu din cauza conținutului articolelor sale, ci din cauza prezenței în colectivul redacțional a persoanelor, care aveau relații strânse cu cea mai „periculoasă” organizație „Zalizneak”, societate care stabilise legături apropiate cu cele mai radicale organizații naționaliste din străinătate. În primăvara anului 1934, omul de legătură între Partidul Naționalist Ucrainean și Bucovina a fost L. Huzar, iar până la acea dată – S. Nicorovici. La fel, nu este exactă nici informația privind procesul penal din martie-aprilie 1937, dintre acuzați fiind pomenit doar un oarecare Națiuk – nume inventat, și se trece sub tăcere faptul că toate sentințele de condamnare la închisoare au fost înlocuite de către tribunal cu amenzi penale. Faptul nu este pomenit deoarece contravine afirmației lui Fostii privind atitudinea extraordinar de dură a administrației române față de ucraineni. Evident, în condițiile regimului sovietic soarta acelor oameni ar fi fost una tragică.

Aceleași deficiențe privesc cifrele legate de evacuarea condamnaților din cele trei penitenciare bucovinene în vara anului 1941. Încă de la 27 iunie 1941 șeful Direcției penitenciare a N.K.V.D.-ului din Ucraina a ordonat comandanților militari ai căilor ferate să pună la dispoziție eșaloane. Trimiterea a 35 de vagoane trebuia să aibă loc de la gara din Cernăuți la cea din Turinsk pe calea ferată „L. Kohanovici”. Primii 178 de condamnați ai închisorii din Hotin au fost evacuați la 29 iunie. Grupul principal însă a fost evacuat începând cu 1 iulie în decursul a două săptămâni. Din lipsă de eșaloane și proastă organizare, o parte din condamnați au fost trimiși pe jos.

I. Fostii scrie că evacuarea închisorilor a fost provocată de declanșarea „războiului”. Studiind, însă, circularele secrete ale Direcției penitenciare N.K.V.D., putem depista adevărul: a fost un motiv de a scăpa de condamnați, îndeosebi de „elementul criminal-politic și contrarevoluționar”, care putea să treacă de partea adversarului. În această categorie de întemnițați au nimerit multe persoane acuzate din motive politice. În acest scop au fost verificate și separate dosarele condamnaților, urmând execuțiile. Poate oare un autor să-și asume responsabilitatea de a fi unicul posesor al cifrelor „adevărate” privind numărul execuțiilor? Oare se poate afirma acest lucru doar în baza documentelor produse de organele sovietice, prea puțin interesate în prezentarea cifrelor referitoare la torturile și omorurile comise? Putem oare susține că am restabilit adevărul istoric despre acele zile de „evacuare”, în condițiile în care pe teritoriul închisorilor au fost împușcați pacienții lazaretelor, iar urmele sălbăticiilor erau distruse prin foc sau acoperite cu var?

În plus, autorul monografiei, descriind în culori vii instalarea puterii sovietice, care a înființat școli și case de cultură pentru „inculții” bucovineni, nu amintește deloc sălbăticiile la care s-a dat această putere în Bucovina. „Stabilind adevărul” exclusiv pe baza ordonanțelor Direcției regionale Cernăuți a N.K.V.D.-ului și ale comitetului regional de partid, oare I. Fostii nu a lăsat în afara atenției soarta acelora, pe care enkavediștii îi țineau cu forța în numeroasele lor secții și care nu au figurat drept condamnați atunci când a avut loc evacuarea? Este vorba, în acest caz, despre deportările în masă ale familiilor bucovinene și interogările organizate în secțiile N.K.V.D.-ului între 12 și 22 iunie 1941. Când a început războiul, cei care nu fuseseră trimiși în Siberia, au fost uciși de trupele N.K.V.D.-ului în Cernăuți, iar cadavrele lor au fost transportate noaptea la cimitir, unde au fost îngropate, pământul fiind bătătorit pentru a nu fi depistate mormintele. Deoarece pentru deportarea tuturor deținuților nu au fost trimise suficiente vagoane, circa 1,5 mii de bucovineni au fost duși în satul Camena din raionul Storojineț și împușcați de enkavediști. A fost format un alt grup de arestanți pentru a fi dus în Siberia, dar din cauză că nordul Basarabiei era deja ocupat de trupele române, N.K.V.D.-ul l-a îndreptat spre Zaleșciki. Pe podul de peste Nistru coloana a fost oprită iar podul împreună cu bucovinenii arestați a fost aruncat în aer. Interesant, în ce rapoarte ale N.K.V.D.-ului să găsim informații privitoare la acești oameni nenorociți? Oare nu aceste motive explică de ce, la a doua venire a românilor, în multe cazuri bucovinenii i-au întâlnit cu „pâine și sare și cu arcade de flori”? De fapt, regimul bolșevic își arătase fața adevărată, în timp ce I. Fostii cataloghează atitudinea bucovinenilor față de administrația română drept colaborare cu ocupantul⁶. Apropo, într-o emisiune radiofonică intitulată „Iunie însorit”, dedicată celei de-a 40-a aniversări a trecerii părții de nord a Bucovinei la

Ucraina Sovietică (1980), I. Fostii cu mult patos relatează cum bucovinenii i-au întâmpinat în anul 1940 pe ostașii sovietici: „fetele în cămăși brodate, cu coronite cu panglici multicolore; din munți au venit huțanii în cheptare de sărbătoare”⁷. Suntem convinși, că chiar dacă au existat asemenea cazuri, ceea ce este puțin verosimil, aceste exemple de „colaborare” reprezintă o trădare a intereselor naționale, fiindcă pe această cale populația Bucovinei se supunea unui regim care, prin cruzime, nu se poate compara cu nici un alt regim, cu atât mai puțin cu administrația română.

Deși pare paradoxal, cartea lui I. Fostii poartă un caracter atât antiucrainean, cât și antiromânesc. Să examinăm, de pildă capitolul 4.5, intitulat *Exploatarea rezervelor umane în teritoriile ocupate*. Valorificarea brațelor de muncă în detașamentele de lucru în timpul celui de al Doilea război mondial a fost un fenomen obișnuit. Chiar dacă cei recrutați au trebuit să se supună rigorilor regimului de război, aceste detașamente au salvat mii de bucovineni de la moarte, fiindcă dacă persoanele respective ar fi fost mobilizate pe front, ar fi murit cu miile. Dacă este să dăm crezare informațiilor din fișierul A.S.R.C.A.E.E.C.M.U.-ului, potrivit cărora în detașamentele de lucru românești au murit 137 de cetățeni din aproape 20 de mii concentrați, în timp ce din 15 mii de persoane încadrate în armata de lucru a N.K.V.D.-ului au murit aproape 1.200 de persoane. E bine cunoscut din documentele de arhivă că toate familiile, din care măcar cineva a fost mobilizat în detașamentele de lucru, primeau ajutor bănesc din partea statului. De ce despre acest lucru nu se scrie nici un cuvânt? Fotografiile de epocă cu membrii acestor detașamente, prezentate în cartea lui I. Fostii, sunt foarte sugestive în acest sens.

Una dintre cele mai îndrăgite teme ale autorului este cea privitoare la pogromurile evreiești, organizate de „bandele O.U.N.” și de regimul Antonescu. Dacă am trece cu vederea metodologia superficială, va trebui să constatăm că un cercetător care își propune să studieze în profunzime fenomenul și nu să reproducă niște clișee propagandistice nu se va rezuma la formularea unor concluzii „clarvăzătoare” exclusiv în baza materialelor N.K.V.D.-ului și a colecției de documente publicate de sovietici în anul 1967⁸. Nu trebuie să uităm de cazul primarului orașului Cernăuți Traian Popovici, desemnat în această funcție în anul 1941. În memoriile sale, publicate imediat după încheierea conflagrației mondiale, T. Popovici scrie că, la 11 octombrie 1941, la orele 22.00, a fost invitat la guvernatorul Bucovinei unde i s-a adus la cunoștință ordinul de evacuare a evreilor și crearea ghetoului evreiesc în Cernăuți. Șeful administrației municipale a fost foarte uimit că această acțiune urma să fie realizată sub conducerea primăriei. Mari îngrijorări i-au trezit condițiile în care urma să fie evacuată populația în așa numitul cartier evreiesc (o zonă situată în împrejurimile actualei străzi Sahaidacinyj): interzicerea părăsirii ghetoului după orele 18.00; condițiile igienico-sanitare mizerabile pentru cei peste 50.000 de oameni, cazați în spații ce puteau adăposti nu mai mult de 10.000 de persoane; lipsa alimentelor etc. Ținând cont de aceste circumstanțe, în dimineața zilei de 12 octombrie 1941, la o ședință specială de cel mai înalt nivel a provinciei, Traian Popovici a pus în discuție problema populației evreiești. El a subliniat că populația românească nu trebuie să susțină politica și măsurile antisemite adoptate în Germania nazistă. După această întrunire, Traian Popovici s-a adresat guvernatorului Bucovinei și mareșalului Antonescu cu solicitarea de a aprecia în mod obiectiv aportul

evreilor în dezvoltarea tuturor ramurilor economice și sociale⁹. Datorită insistenței primarului, au fost întocmite listele cu evrei după profesii (sculptori, pictori, medici, literați etc.). Pe această cale au putut fi salvate viețile multor mii de evrei. Drept dovadă a acestei atitudini curajoase și a eforturilor de salvare a evreilor bucovineni, la Tel-Aviv a fost ridicat un monument al lui T. Popovici. Și acest fapt ne aduce încă o dată la concluzia că adevărata cercetare științifică nu se poate întemeia pe tendențiozitate și abordare unilaterală a faptelor și evenimentelor.

În mod iresponsabil, I. Fostii denaturează faptele istorice atunci când califică activitatea Armatei de Insurecție a Ucrainei drept ambiguă, afirmând că aceasta a luptat împotriva armatei sovietice, nu și împotriva „ocupanților români și germani”. Rezultă că noi stabilim cine sunt eroii naționali în conformitate cu faptul *împotriva cui* (subl. n.) au luptat aceștia și nu *pentru ce fel de idealuri politice* (independență națională). Din acest motiv, astăzi mulți dintre cetățenii Ucrainei nu conștientizează faptul că puterea sovietică a fost cea mai serioasă piedică în obținerea independenței și că mișcarea naționalistă a fost aproape singura între alte curente politice, partide, organizații care au militat atât teoretic, cât și practic pentru atingerea acestui obiectiv.

Un aspect controversat al lucrării îl constituie clivajul dintre conținutul factologic al acesteia și concluziile sale, concluzii care în cele mai multe cazuri sunt incidentale¹⁰. În mod particular, aserțiunea se referă la istoria cureniului bucovinean, pe care I. Fostii o analizează după cartea lui V. Starik și A. Duda¹¹. Publicând volumul respectiv, autorii au avut drept scop combaterea falsurilor fabricate de către istoricii sovietici. Deși studiul s-a bazat preponderent pe documente de arhivă, I. Fostii pune sub semnul îndoielii obiectivitatea acestuia. În plus, el însuși recurge la falsificarea multor momente, acuzând combatanții de organizarea unor pogromuri, omoruri în masă a populației civile. În stilul propagandei sovietice din secolul trecut, I. Fostii trage concluzia, că această formațiune militară „nu a înscris pagini glorioase în lupta pentru libertate a Ucrainei, fiindcă a fost obligată să slujească fasciștilor”¹². Cunoaște oare autorul că termenul „patriotism” se definește ca dragostea pentru patrie? Și dacă cunoaște, atunci pe cine în mod concret privește sintagma „forțele patriotice”? Astfel, I. Fostii amintește doar de partizanii și ilegalistii sovietici, detașamentele S.M.E.R.Ș. (unități armate ale securității), susținând că acestea au „luat parte la lupta de eliberare națională”. Curios ar fi de aflat, pentru eliberarea cărei națiuni au luptat? A celei „sovietice”?

Mai mult, I. Fostii trece cu vederea o altă tragedie din istoria Bucovinei – depopularea satelor noastre și împrăștierea groazei în rândul populației de către detașamentele de represalii N.K.V.D.-iste, îmbrăcate în uniforma combatanților O.U.N.–A.I.U. În regiunea Cernăuți au activat aproape 150 de detașamente de astfel de „eliberatori” și „apărători ai pământului ucrainean”. Și aceste unități de represalii pot fi considerate ca forțe patriotice? O posibilă explicație pentru această rușinoasă interpretare a trecutului istoric o depistăm într-un discurs din anul 1989 al lui I. Fostii, în calitate de șef al *Cărții Memoriei Ucrainei*. În opinia redactorului, în această carte urmau a fi incluse persoanele care au murit în luptele cu „fasciștii germani, imperialiștii japonezi și cu bandele O.U.N.”, în anii 1941–1945. În plus, în categoria „patrioților” au fost înscrși membrii detașamentelor de exterminare (!) care „au căzut în luptele pentru independența patriei noastre”¹³.

În final, I. Fostii ne informează că pregătește o altă carte despre „jertfele terorii naționaliștilor burghezi ucraineni”. Astfel, persoana care a avut și are posibilitatea și obligația de a stabili adevărul istoric, spre regret, denaturează trecutul nostru. Datorită unor asemenea „istorici”, care au mancurtizat mai multe generații pe parcursul secolului al XX-lea, societatea ucraineană nici până astăzi n-a soluționat chestiunea recunoașterii combatanților O.U.N.–A.I.U. ca participanți ai celui de-al Doilea Război Mondial și luptători pentru independența statală a Ucrainei.

Maria Mandric (Cernăuți)

NOTE:

¹ *Під проводом комуністів*, „Буковина”, 1973, 23 листопада, с. 2-3; *У борні за свободу*, „Буковина”, 1972, 1 травня, с. 4; *Під партизанськими знаменами*, „Буковина”, 1972, 12 листопада, с. 3.

² І. Фостій, *Північна Буковина і Хотинщина у Другій світовій війні*, Чернівці: Чернівецьке обласне відділення Пошуково-видавничого агентства “Книга Пам’яті України”, 2005, с. 110.

³ Arhiva de stat a regiunii Cernăuți (A.S.R.C.), Documentele audio ale radiodifuziunii regionale Cernăuți, nr.466, „Urmele lor sângeroase”. Din ciclul „Naționaliștii burghezi ucraineni – dușmani înveterați ai poporului truditor” (amintiri privind salvățiile naționaliștilor ucraineni în satul Stăneștii de Jos în anul 1946). Autor I. Fostii, 16 min., 21.06.1974; nr.737, „Aceasta e pentru cei vii”. Autor I. Fostii, 30 min., 1974; nr. 740, „Tragedia din Davideni” – reportaj radio despre salvățiile naționaliștilor burghezi ucraineni în satele Davideni, Cireș și cătunul Zrub raionul Storojineț. Autor I. Fostii, 20 min., 15.11.1974; nr. 717, „Urmele lor sângeroase”. Din ciclul „Naționaliștii burghezi ucraineni – dușmani înveterați ai poporului truditor” (amintiri privind salvățiile naționaliștilor burghezi ucraineni în satul Iablunița în anul 1944). Autor I. Fostii. 20 min., 20.10.1973.

⁴ A.S.R.C., F-2162, Comitetul regional de radio și televiziune Cernăuți, inv. 1, dosar 1795, f.31-37.

⁵ Arhiva secției regionale Cernăuți a agenției de explorare și editare „Cartea memoriei Ucrainei”.

⁶ I. Fostii, *op. cit.*, p. 48.

⁷ A.S.R.C., *Documentele audio ale radiodifuziunii regionale Cernăuți*, nr. 771, Schița radiofonică „Însoritul iunie”, dedicată aniversării a 40 de ani de la reunirea Bucovinei de Nord la patria Sovietică Socialistă”. Autor I. Fostii, 27.06.1980.

⁸ *Радянська Буковина. 1940-1945. Документи і матеріали*, Київ, 1967.

⁹ Traian Popovici, *Memorii cernăuțene*, în “Plai Romanesc”, anul X, nr. 2(143), februarie 2000, p. 3.

¹⁰ I. Fostii, *op. cit.*, p. 203, 204, 258-260.

¹¹ А. Дуда, В. Старик, *Буковинський Курінь: в боях за українську державність. 1918-1941-1944*, Київ-Чернівці, 1995.

¹² I. Fostii, *op. cit.*, p. 134.

¹³ A.S.R.C., *Documentele audio ale radiodifuziunii regionale Cernăuți*, nr. 881, Cuvântarea secretarului responsabil I. P. Fostii despre publicarea *Cărții Memoriei* pentru regiunea Cernăuți, despre victimele din Marele Război pentru Apărarea Patriei (Autor I. P. Fostii, 7 min., 29.11.1989).